

Parlem amb Pedro Apodaca, convidat a la Jornada

Pedro Apodaca és un dels convidats de la nostra universitat per participar a la Jornada d'Avaluació de la Qualitat de les Universitats. Avui dematí, dia 5 de desembre, a la sala d'actes de Son Lledó, ens ha parlat, brillantment, de l'avaluació de l'ensenyament universitari.

Membre de la Unitat d'Avaluació de l'Institut de Ciències de l'Educació/Hezkuntza Zientzien Instituta de la Universitat del País Basc, és una persona molt coneguda en el camp de l'avaluació de les universitats. És professor de l'àrea MIDE amb el perfil d'Investigació Avaluativa en Educació Superior, i ha estat membre dels comitès d'avaluació de la UPV/EHU tant en el Pla experimental com en els projectes pilot europeus. Ha realitzat diversos informes i estudis i publicat treballs sobre metodologia d'investigació, avaluació de centres i programes i planificació.

Pedro ens contesta, amablement, una sèrie de preguntes que li formulam en un intent d'aprofitar al màxim la seva experiència i saviesa en el camp de l'avaluació de la universitat.

Pedro, ets membre de la Unitat d'Avaluació de l'ICE de la Universitat del País Basc, explica'ns quin és l'origen i l'objectiu que persegueix aquesta Unitat.

L'any 1987, a l'Institut de Ciències de l'Educació hi havia diferents seccions o departaments que avui denominam unitats. Es feia cada ve-

gada més evident la gran demanda per part del sistema educatiu d'assistència i orientació per dur a terme processos d'avaluació. En aquest context va sorgir una nova unitat denominada Unitat d'Avaluació. Aquesta Unitat agrupa els components de les antigues unitats d'Investigació, Orientació i Prospecció i crea un grup molt sòlid i versàtil.

L'objectiu de la Unitat és fer possible la implantació de processos de millora de la qualitat en la nostra universitat en els quals l'avaluació és l'instrument fonamental. Per això la Unitat d'Avaluació realitza un servei d'assessorament, orientació i suport tècnic als diferents processos d'avaluació que es posen en marxa als centres de la Universitat del País Basc/Euskal Herriko Unibertsitatca.

Quines persones integren la Unitat?

Inicialment, la Unitat comptava amb quatre professors a temps complet. Actualment integram la Unitat tres professors a temps complet i altres sis persones, entre contractats i becaris. També, per donar suport al treball de camp, alguns becaris col·laboren puntualment amb la Unitat.

Quina és la tasca que realitzen aquestes persones?

Aquests recursos humans estan dedicats a mantenir dos grans programes d'actuació:

El Programa I d'avaluació institucional, que desenvolupa la nostra universitat en el marc del Pla nacional d'avaluació de la qualitat de les

universitats. Durant l'actual curs acadèmic 1996-97 desenvolupam l'avaluació de set titulacions diferents.

El Programa II d'avaluació de la docència, amb una llarga trajectòria, que conté diferents mòduls d'avaluació que intenten recollir informació valuosa sobre aspectes relatius a la qualitat docent. En el present curs es proporciona servei a uns vint centres de la nostra universitat.

Com es pot avaluar la qualitat de l'ensenyament universitari?

Si ho formulam d'aquesta manera, pareix un objectiu massa ambiciós tant des d'un punt de vista tècnic o teòric com operatiu. Més que avaluar la qualitat podríem parlar d'avaluar elements intrínsecament relatius a la qualitat. En definitiva, es tracta de facilitar la reflexió estructurada i participativa dels interessats entorn de la seva situació i les accions de millora que podrien plantejar-se. En aquesta línia, no hi ha dubte que aquests processos suposen un gran avenç, sobretot perquè es va construint un nou model de cultura organitzativa en el qual l'avaluació és un element clau en els processos de gestió i decisió.

Quines són les fonts d'informació, els procediments i estratègies que utilitzau per avaluar la docència?

Com ja he dit anteriorment, en l'avaluació de la docència oferim diferents mòduls que els centres poden sol·licitar lliurement. En general, les fonts d'informació són les opinions dels implicats directament en el pro-

cés de què es tracti; en aquest cas, professors i alumnes. Ara bé, intentem fer conscients els participants que la recollida d'informació és tan sols un element, i no el principal, del procés d'avaluació. Aquesta informació recollida no ha de tenir un caràcter absolut (de veritat en si mateixa), sinó ser el reflex de les diferents opinions i valoracions que conviuen en un centre. El més important del procés és ser capaçs de reflexionar sobre la pròpia realitat tant des de la pròpia perspectiva com des de la perspectiva dels altres. D'aquesta reflexió, participativa i en recerca del consens, és d'on poden sorgir realment les accions de millora de la qualitat.

Quina ha estat la reacció de la comunitat universitària davant l'avaluació?

Quant als alumnes, en un principi donen suport amb entusiasme a aquests processos amb la confiança que s'aconseguiran canvis substancials a curt termini. Amb el temps, sol aparèixer una certa decepció davant l'evidència que els avenços aconseguits estan lluny de complir les seves expectatives.

Quant als professors, hi ha una gran varietat de posicions, que van des del suport més incondicional fins al rebuig més absolut. Malgrat aquestes grans diferències, a mesura que els processos d'avaluació es van implantant, el professorat refractari va modificant la seva posició davant l'evidència que l'avaluació de la docència no és un procés de fiscalització ni una caça de bruixes.

Per a la Unitat d'Avaluació, les actituds davant l'avaluació i el clima en què aquesta es desenvolupa són uns elements clau del seu treball. Per aquest motiu, com a condició prèvia a la implantació de processos d'avaluació de la docència en un centre, s'ofereix un mòdul de diagnòstic del clima davant l'avaluació. Aquest mòdul permet conèixer, de forma sistemàtica i estructurada, les opinions dels diferents sectors del centre entorn d'aquest tema. Aquest co-

neixement serveix de base per poder posar en marxa un procés de negociació a la recerca del consens que estableixi els com, perquè, quan... del procés d'avaluació per dur a terme al centre.

És el professor el factor clau de la qualitat de l'ensenyament?

Jo diria que és un dels factors clau, al mateix nivell hi situaria, almenys, l'alumne. El procés d'ensenyament-aprenentatge ha de ser un procés de «dóna-m'én que te'n donaré». En aquest procés, tant el professor com l'alumne tenen un paper actiu, i és evident que en l'aprenentatge de l'alumne és decisiva una bona docència, però tant o més que això són fonamentals les actituds, motivacions i capacitats de l'alumne.

Ara bé, si ens fixam en les possibilitats d'intervenció sobre la qualitat del procés ensenyament-aprenentatge, sí que podríem dir que el professor és l'element fonamental. A través del professor no tan sols podem aconseguir canvis amb una millora de la seva docència, sinó que, a través d'aquesta, podem aconseguir canvis importants amb una millora de les actituds, motivacions, hàbits d'estudi... de l'alumne. En aquesta línia podem recordar aquí la gran tasca pendent de la docència universitària al nostre país: desenvolupar el que en propietat haurien de ser les funcions d'orientació i tutoria individual a l'alumne.

Pedro, per acabar, la qüestió més difícil, com es pot millorar la qualitat de la Universitat?

Aquesta és la pregunta del milió. Podríem parlar de multitud de factors, sens dubte tots importants. Però bé, a preguntes valentes... respostes valentes.

El factor clau per millorar la qualitat de la Universitat és fer evident per a tots l'increïble i insostenible cost que suposa la no qualitat. Quan dic «tots» em refereixo tant als directament implicats (professors, alumnes, càrrecs universitaris...) com a la societat en general (pares, empresa-

ris, sindicats, partits polítics, administracions central i autonòmiques...).

La Universitat és un sector de finançament fonamentalment públic, en què els resultats del procés són en gran part intangibles i en què els interessos en joc tenen molt poc a veure amb obtenir uns bons productes. Situacions de resposta inadequada a les necessitats de la demanda que serien insostenibles en una empresa privada són cròniques en les nostres institucions.

Quantificar aquest cost en la mesura del que sigui possible, presentar anàlisis comparatius del que suposaria orientar la gestió cap a la qualitat, etc., són factors clau de canvi cap a la millora.

Hem d'agrair a Pedro Apodaca que hagi acceptat realitzar aquesta entrevista durant la seva curta (avui mateix ha de tornar a la seva terra, Bilbao) però profitosa estada entre nosaltres. Ens acomiadam d'ell un assolellat i aparentment primaveral dia de desembre que sorprèn el nostre convidat per la lluminositat i la temperatura, tan diferents de les que ha deixat a Bilbao. Gràcies, Pedro, tots els que hem escoltat la teva intervenció a la Jornada d'avui hem après i ens hem qüestionat moltes coses sobre el complicat i debatut tema de l'avaluació de l'ensenyament universitari. ♦

Cultura i educació en llibertat

urant els primers anys de llibertats democràtiques sorgiren iniciatives culturals i educatives sota el signe de la il·lusió, la renovació, la concòrdia, la qualitat...

Ara fa vint anys, entre d'altres iniciatives no menys importants, s'inicià la publicació de la revista PISSARRA; començaren la seva singladura les Setmanes de Renovació Pedagògica; la Coral Universitària inicià la seva tasca de formació musical, d'arrelament a la nostra cultura i de difusió de la nostra Universitat a nivell europeu; el grup Cucorba començà a escenificar Rondalles i a interpretar cançons entranyables pels pobles i escoles d'arreu de les nostres illes...

Un any abans ja s'havia creat l'escola Mata de Jonc, la primera que va fer ensenyament totalment en català, al mateix temps que es creava la delegació de l'ICE de la Universitat de Barcelona i que se celebrava l'encontre de forces polítiques dels Països Catalans a Cura.

A aquestes iniciatives pioneres en seguiren d'altres els anys posteriors: Cursos d'Estiu de la Càtedra Ramon Llull, moviment «Trobada d'escoles petites i unitàries», Patronat Municipal d'Escoles d'Infants de Palma, CENC, Grup Talaiot...

Algunes d'aquestes organitzacions, després de complir la seva funció, han desaparegut o s'han integrat en altres iniciatives similars, però la gran majoria, després vint anys —un més o un manco— segueixen treballant pels mateixos ideals, ara pot ésser que amb unes noves estratègies més adreçades a reanimar aquesta societat en crisi que lentament ha anat perdent la il·lusió.

En aquest recull, i com homenatge a totes aquestes iniciatives filles dels primers anys de llibertat, us en presentem tres que consideram significatives i representatives dels distints àmbits culturals i educatius: l'escola Mata de Jonc, la Coral Universitària i el grup Cucorba.

Per a aquestes iniciatives i per a totes les que per motius d'espai no es recullen en aquestes planes, el nostre reconeixement.

M.O.

